

AUDIOVIZUALNA, MULTIMEDIJALNA I ELEKTRONIČKA GRAĐA : ISTRAŽIVANJE UČESTALOSTI KORIŠTENJA

AUDIOVISUAL, MULTIMEDIA AND ELECTRONIC MATERIALS :
RESEARCHING USAGE FREQUENCY

Višnja Cej

KGZ – Knjižnica Augusta Cesarca
visnja.cej@kgz.hr

Tea Grašić-Kvesić

KGZ – Knjižnica Tina Ujevića
tea.grasic.kvesic@kgz.hr

Tomislav Silić

KGZ – Knjižnica Augusta Cesarca
tomislav.silic@kgz.hr

UDK / UDC 027.3:025.5
Istraživanje / Research paper
Primljeno / Received: 6. 9. 2013.

Sažetak

Rad se bavi istraživanjem učestalosti korištenja zbirke i usluga odjela zvučne, audiovizualne, multimedijalne i elektroničke (AVME) građe. S obzirom na današnju opću dostupnost navedenih sadržaja izvan prostora knjižnice, ispituje se opravdanost osnivanja novih odjela. Svrha je dobivanje smjernica za prilagodbu nabavne politike, sadržaja i usluga potrebama korisnika. U uvodnome dijelu rada kratko se opisuje važnost i povijest AVME građe u narodnome knjižničarstvu te daje sažet prikaz samostalnih odjela AVME građe u mreži Knjižnica grada Zagreba. Anketiranje je provedeno u dvije knjižnice mreže KGZ-a. U istraživačkome dijelu rada analizira se korištenje

pojedinih zbirki građe, sadržaja i usluga te ispituje zadovoljstvo korisnika knjižnica. Rezultati istraživanja prikazuju podatke dobivene metodom anketiranja i analizom godišnjih izvješća KGZ-a. Ti podaci daju smjernice za poboljšanje postojećih zbirki i usluga.

Ključne riječi: Narodne knjižnice, AVME građa, korisnici, zbirke, usluge

Summary

The paper researches the usage frequency of the collections and services of the Department for voice, audiovisual, multimedia and electronic (AVME) materials. Considering that the above mentioned materials are widely accessible outside the libraries, we have investigated the justification of establishing new audiovisual and multimedia library departments. The aim is to propose guidelines for the adjusting library acquisitions policy, services and products to user needs. The introductory part of the paper briefly describes the importance and history of AVME materials in public libraries and gives a short presentation of the independent AVME materials departments in branch libraries of the KGZ (the Zagreb City Libraries). In the research part of the paper, we analyze the use of specific collections of library materials and services, and also investigate the level of satisfaction of the library users. The research results present the data obtained from the survey and the analysis of annual KGZ reports. These data provide the basis for developing guidelines for improving the existing collections and services.

Keywords: Public libraries, AVME resources, users, collections, services

1. Uvod

Kao pomagalo za istraživanje i komunikaciju, računalo bi moglo poboljšati pronalaženje, dokinuti potrebu za velikim knjižnicama, obnoviti enciklopedijsku funkciju pojedinca te je prebaciti na privatnu liniju koja vodi do brzo prilagođenih podataka one vrste koja se može prodavati.¹

Marshall McLuhan, 1962.

Sloboda, razvijeno društvo i demokracija temeljne su ljudske vrijednosti koje se mogu ostvariti samo ako se dobro informiranim i obrazovanim građanima omogući aktivna uloga u društvu uz primjenu svojih prava i obveza. Te vrijednosti ovise o slobodnome i neograničenome pristupu znanju, kulturi i

¹ Coupland, Douglas. Marshall McLuhan : nemate vi pojma o mojemu djelu!. Naklada Ljevak, 2012. Str. 10.

informacijama. Prema međunarodnim knjižničarskim dokumentima,² definicija narodne knjižnice podrazumijeva ustanovu koja osigurava slobodan pristup informacijama i umjetničkim djelima uslugama koje se pod istim uvjetima pružaju svim građanima, bez ikakve rasne, spolne, vjerske, jezične, ekonomske ili neke druge diskriminacije. Time se narodne knjižnice određuju kao važne demokratske javne ustanove i neizostavan čimbenik gospodarskoga i društvenoga razvoja lokalne zajednice i društva u cjelini. Da bi suvremene narodne knjižnice bile most prema naprednome društvu i razvijenoj demokraciji, potrebne su im aktualne i bogate zbirke svih vrsta građe, praktično smještene i pristupačne knjižnične zgrade, dobro organizirani i označeni prostori, odgovarajuća oprema na razini tehnološkoga razvoja, odgovarajuće osposobljeno, stručno i uslužno osoblje te dovoljno dugo i prikladno radno vrijeme za korisnike. Ostvarivanje temeljnih zadaća kao što su prikupljanje, organiziranje i davanje na korištenje sadržaja zbirki, osiguravanje pristupa informacijama, razvijanje svih vrsta pismenosti, provođenje programa cjeloživotnoga obrazovanja moguće je tek nakon ispunjavanja tih preduvjeta. Te su zadaće teško ostvarive u mnogim društvenim sredinama jer dobrim dijelom ovise o kulturnoj tradiciji, a ponajviše o financijskim i političkim čimbenicima.

McLuhan je u uvodnome citatu predvidio razvoj računala, interneta i opću dostupnost informacija te nagovijestio gašenje mnogih tradicionalno usmjerenih knjižnica u kojima su se pohranjivale neaktualne informacije zapisane na tiskanim medijima. Transformacijom knjižnica u portale prema znanju³ odgođeno je njihovo zastarijevanje.

Hibridne⁴ narodne knjižnice prijelazna su faza na dalekome i nesigurnome putu do potpuno digitalnih knjižnica u kojima više neće biti tiskane građe. Težnja za slobodnim pristupom različitim vrstama informacija i sadržaja aktualizira Ptolomejevu ideju o globalnome znanju skupljenom na jednome mjestu.⁵ Hibridne knjižnice uz zbirke tradicionalnih tiskanih dokumenata posjeduju i zbirke dokumenata kao što su zemljovid, fotografije, grafička, notna,

² UNESCO-ov Manifest za narodne knjižnice i IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice.

³ Prostori gdje korisnici s jednoga mjesta mogu u najkraćemu roku dobiti aktualne i značajne informacije pohranjene na analognim i digitalnim medijima dobavljene iz različitih daljinski i mjesno dostupnih izvora.

⁴ Willer, Mirna; Miroslav Milinović. Prema trećoj generaciji knjižnično-informacijskih sustava : hibridna knjižnica za hibridne usluge. // 8. seminar Arhivi, knjižnice, muzeji : mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture : zbornik radova / uredila Tinka Katić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2005. Str. 36-67.

⁵ Stipčević, Aleksandar. Povijest Knjige. Zagreb : Nakladni zavod Matice hrvatske, 1985.

zvučna, stereografska, holografska, audiovizualna i elektronička građa sve do izvorno digitalnih (born digital) i digitaliziranih dokumenata u najrazličitijim formatima. Zanimljivo je da se prema tvrdnjama Michaela Gorman⁶ za većinu od navedenih oblika tvrdilo da će izmijeniti knjižnice. Predviđanja nekih teoretičara o tome da će knjižnice u tradicionalnome smislu postupno izumrijeti i zanemariti temeljnu zadaću očuvanja i zaštite tiskanih zapisa ljudske povijesti⁷ u korist prelaska na još nedovoljno sigurne digitalne dokumente još se nisu obistinila.

Počeci razvoja nekonvencionalnih knjižničnih zbirki datiraju na kraj devetnaestoga stoljeća, kada se u glazbenoj umjetnosti razvija muzikologija. Otvaraju se muzikološki instituti te osnivaju brojna glazbena društva. U to se doba u narodnim knjižnicama počinje razvijati diferencijacija određenih tematskih područja. Od toga vremena u knjižnice počinju pristizati i tiskane muzikalije. Najprije su se takve knjižnice počele osnivati u Sjedinjenim Američkim Državama.⁸ U Europi se u narodnim knjižnicama zbirke tiskanih muzikalija najprije osnivaju 1852. u Engleskoj, a zatim u Njemačkoj (1904. narodna knjižnica u Frankfurtu na Majni), u Nizozemskoj (1913. knjižnica u Den Haagu) i u Češkoj (1921. u Pragu).

Razvoju AVME zbirki najviše su pridonijeli izumi novih medija, nositelja zvučnih i vizualnih poruka koji započinju otkrićem fonografa (Edison, 1877.) i gramofona (Berliner, 1887.).⁹ Usporedo s razvojem medija, razvija se i svijest o njihovom sustavnom prikupljanju i zaštiti. Bečki Phonogramm-Archiv der Akademie der Wissenschaften Wien, osnovan 1899., prvi je počelo sustavno prikupljati zvučne snimke. Prva diskoteka¹⁰ u svijetu osnovana je 1913. u Saint Paulu u Minesoti, SAD. U Europi se prva javna diskoteka otvara 1930. u Kölnu u Njemačkoj i 1935. u Middlesexu u Engleskoj.

Diskoteke i fonoteke narodnih knjižnica ostalih zemalja počinju s pravim radom tek nakon Drugoga svjetskog rata. U Hrvatskoj se one osnivaju šezdesetih godina dvadesetoga stoljeća – uz napomenu da je u potpunosti preskočena

⁶ Gorman, Michael. Postojana knjižnica : tehnologija, tradicija i potraga za ravnotežom. Zagreb : HKD, 2006. Str. 70.

⁷ Gorman, Michael. Postojana knjižnica : tehnologija, tradicija i potraga za ravnotežom. Zagreb : HKD, 2006. Str. 13.

⁸ Peterborough, New Hampshire, 1833.

⁹ Juričić, Vedrana; Sanja Vukasović-Rogač. Glazbene zbirke u narodnim knjižnicama. Rijeka : Naklada Benja, 1998. Str. 11-12.

¹⁰ Naziv koji se koristio do osamdesetih godina dvadesetoga stoljeća za označavanje zbirki nosača zvuka i slike (ponajviše gramofonskih ploča, magnetofonskih i video vrpce, zvučnih kasete i slično).

faza sustavnoga prikupljanja tiskanih notnih zapisa.¹¹ Najstarija diskoteka u Hrvatskoj osnovana je 1963. u zagrebačkoj Gradskoj knjižnici. 1965. godine osniva se još nekoliko diskoteka u sklopu narodnih knjižnica – u Bjelovaru, Osijeku, Vinkovcima, Karlovcu i Knjižnici Bogdana Ogrizovića u Zagrebu. Nakon te početne faze slijedi razdoblje stagnacije uzrokovano ponajviše novčanim neprilikama u hrvatskim knjižnicama. Ponovni zamah trenda otvaranja odjela i zbirke s novim medijima uz iznimku Audiovizualnoga odjela Gradske knjižnice Ante Kovačića u Zaprešiću (1986.) odvija se nakon Domovinskoga rata i objavljivanja Standarda za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj.¹² U Standardima se prvi put nekonvencionalna građa razmatra odvojeno od knjižne građe i propisuje osnivanje samostalnih audiovizualnih odjela s fondom proporcionalnim broju stanovnika određenoga područja. Za daljnji razvoj audiovizualnih odjela zaslužna je i odluka o namjenskom financiranju audiovizualne građe.¹³ Prva narodna knjižnica koja je nakon Domovinskoga rata osnovala samostalni odjel s audiovizualnom zbirkom bila je 1991. Knjižnica Ivane Brlić Mažuranić u Zagrebu. Nakon toga slijede otvaranja odjela s AV i AVM zbirka u mnogim zagrebačkim¹⁴ i hrvatskim knjižnicama – kao što su Knjižnica Tina Ujevića (1993.), Gradska knjižnica Zadar (1999.),¹⁵ Knjižnica Augusta Cesarca (2000.), Knjižnica Silvija Strahimira Kranjčevića (2003.), Knjižnica Dubrava (2006.) i mnoge druge nakon 2006. godine. Organizacijski modeli ustrojstva zbirke i odjela audiovizualne, multimedijalne i elektroničke građe poznaju četiri pristupa tome problemu. Samostalne knjižnice, zasebni odjeli unutar narodnih knjižnica, posebne zbirke povezane stručno i tehnički s ostalom građom knjižnice te stručna i prostorna interpolacija audiovizualnih

¹¹ Juričić, Vedrana; Sanja Vukasović-Rogač. Glazbene zbirke u narodnim knjižnicama. Rijeka : Naklada Benja, 1998. Str. 15.

¹² Standardi za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 33, 1/4(1990). Str. 210-226.

¹³ Nekonvencionalna građa u bibliotekama. Zagreb : Kulturno prosvjetni sabor Hrvatske, 1991. Str. 41.

¹⁴ Silić, Tomislav. Glazbene zbirke u mreži Knjižnica grada Zagreba. Međunarodni stručni skup Glazbene zbirke u narodnim knjižnicama. Knjižnice grada Zagreba. Zagreb, 4. prosinca 2003. [predavanje]

¹⁵ Belevski, Milko. Glazbena zbirka Gradske knjižnice Zadar. Međunarodni stručni skup Glazbene zbirke u narodnim knjižnicama. Knjižnice grada Zagreba. Zagreb, 4. prosinca 2003. [predavanje]

dokumenata u sklopu ostaloga knjižničnog fonda.¹⁶ Većina odjela i zbirki u Hrvatskoj organizirani su prema drugome modelu.

Knjižnice grada Zagreba najveća su ustanova među narodnim knjižnicama u Hrvatskoj – ujedno i jedna od najvećih kulturnih ustanova u gradu Zagrebu. Jezgru suvremeno organizirane mreže čine Gradska knjižnica i Knjižnica Božidara Adžije, koje prema svojoj namjeni i strukturi fonda objedinjuju funkcije narodnih i općeznanstvenih knjižnica.¹⁷ Prikupljanje, stručna obrada i smještaj omogućuju korištenje 86.200 jedinica AVME građe u petnaest knjižnica KGZ-a.¹⁸ Pristup EBSCO bibliografskim bazama podataka omogućen je u svim knjižnicama mreže koje korisnicima nude pristup internetu. Glazbeni odjel zagrebačke Gradske knjižnice najstariji je takav odjel u Hrvatskoj. Neprekidno posluje pedeset godina i ustrojen je kao temeljna ustanova takve vrste. On, uz ostvarivanje ciljeva narodne knjižnice, velikim dijelom ostvaruje kulturne, baštinske, animacijske i muzikološke ciljeve znanstvenoga knjižničarstva. Brojnošću i specifičnošću građe temeljene na glazbenoj umjetnosti te profilom svojih korisnika, Glazbeni odjel Gradske knjižnice u Zagrebu jedinstven je i teško usporediv s ostalim hrvatskim odjelima AVME građe. Zbog usporedive širine sadržaja zbirki, korisničkih skupina i sličnih razvojnih putova, ovo smo istraživanje proveli u odjelima dviju područnih knjižnica KGZ-a. To su Odjeli audiovizualne, multimedijalne i elektroničke građe Knjižnice Augusta Cesarca i Knjižnice Tina Ujevića. Usprkos činjenici da financijske poteškoće s početka dvadeset prvoga stoljeća nisu išle u korist njihova osnivanja, velik interes i društveno zrele okolnosti rezultirali su otvaranjem obaju odjela. Knjižnica Tina Ujevića pokrenula je projekt “KIS” u kojemu se definirala kao informacijsko središte koje se mora prilagoditi novim tehnologijama i novim zahtjevima korisnika. Knjižnica Augusta Cesarca pokrenula je međunarodni projekt “Za djecu s ključićem oko vrata širom svijeta”, kojim su se djeci prepuštenoj samima sebi u vremenu od povratka iz škole do dolaska roditelja s posla nudili atraktivni programi i suvremena građa. Na taj im se način kvalitetno ispunjavalo slobodno vrijeme i ujedno razvijala potreba dolaska u knjižnicu. Oba je projekta prepoznao Institut Otvoreno društvo – Hrvatska te osigurao sredstva za opremu i inicijalni fond. Multimedijalni centar Knjižnice

¹⁶ Juričić, Vedrana; Sanja Vukasović-Rogač. Glazbene zbirke u narodnim knjižnicama. Rijeka : Naklada Benja, 1998. Citirano prema: Modell der Öffentlichen Musikbibliothek. Berlin: Deutsches Bibliotheksinstitut, 1985.

¹⁷ Knjižnice grada Zagreba : O nama [citirano: 2013-10-07]. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/default.aspx?id=222>

¹⁸ Isto. <http://www.kgz.hr/default.aspx?id=3879>

Augusta Cesarca i AV odjel Knjižnice Tina Ujevića u začetku su sadržavali samo zbirku zvučne (glazbene) građe. Kasnijim povećanjem pristupačnosti ostalih novih tehnologija dolazi do posljedične potražnje audiovizualnih, multimedijalnih i elektroničkih sadržaja pa je jedini zadovoljavajući odgovor bila nabava tih vrsta građe i proširivanje funkcija obaju odjela.

Živimo u vremenu kada je informacijska i komunikacijska tehnologija ušla u gotovo svaki dom. Većina računala i pametnih mobitela na tržištu sposobna je u realnome vremenu dekodirati audiovizualni sadržaj visoke razlučivosti,¹⁹ (HD) a komunikacijska je infrastruktura sposobna podržati strujanje raznih zvučnih i audiovizualnih podataka.²⁰ Korisnici u potrazi za značajnom i aktualnom građom postavljaju upite narodnim knjižnicama koje sve češće osnivaju odjele AVME građe te osiguravaju pristup mjesno i daljinski dostupnim elektroničkim dokumentima. Kao što je napisao američki bibliotekar Alan Kaye, digitalno je doba tu i više nema povratka.²¹

2. Istraživanje

2.1. Svrha i ciljevi

Cilj je rada istražiti učestalost korištenja zbirke i usluga odjela zvučne, audiovizualne, multimedijalne i elektroničke (AVME) građe. S obzirom na današnju opću dostupnost navedenih sadržaja izvan prostora knjižnice, ispituje se opravdanost osnivanja novih odjela. Svrha je dobivanje smjernica za prilagodbu nabavne politike, sadržaja i usluga potrebama korisnika.

2.2. Metoda

Istraživanje je provedeno metodom ankete u prostorima Knjižnice Augusta Cesarca i Knjižnice Tina Ujevića. Razdoblje anketiranja trajalo je od 1. do 31. svibnja 2013. godine. Obje knjižnice posluju u sastavu mreže Knjižnica grada Zagreba. Odabrane su za istraživanje jer imaju sličnu korisničku

¹⁹ Wood David. High Definition for Europe [citirano: 2013-01-08]. Dostupno na: http://tech.ebu.ch/docs/techreview/trev_300-wood.pdf

²⁰ Ozer, Jan. What is streaming? [citirano: 2013-08-08]. Dostupno na: <http://www.streamingmedia.com/Articles/ReadArticle.aspx?ArticleID=74052>

²¹ Kaye, Alan. Digital dawn : Libraries see formats fading and feel the heat of a new AV age [citirano: 2013-08-08]. // *Library Journal*, 2005 May 15; 130 (9): 62-5. Dostupno na: <http://web.ebscohost.com>

strukturu, tradiciju, zbirke građe i usluge. U svakoj od knjižnica podijeljeno je 110 anonimnih anketnih upitnika, što ukupno daje uzorak od 220 članova knjižnica.

2.3. Instrument

U istraživanju je korišten anonimni anketni upitnik koji se sastojao od četrnaest pitanja podijeljenih u tri dijela. Prvi dio upitnika obuhvaćao je općenita pitanja zatvorenoga tipa o spolu, zanimanju i stručnoj spremi ispitanika. Drugi dio upitnika sadržavao je devet pitanja zatvorenoga i kombiniranoga tipa o korištenju zbirki, službi i usluga vezanih uz AVME građu. Pet pitanja iz drugoga dijela omogućavala su višestruk izbor i vlastoručno dopisivanje odgovora. Pitanja su se odnosila na korištenje AVME građe i bibliografskih baza podataka izvan prostora knjižnice, dužinu članstva u KGZ-u, korištenje zbirki i usluga, korištenje ostalih AVME odjela mreže KGZ-a te vrstu građe i žanrove koje najčešće koriste. Treći dio odnosio se na pitanja vezana uz izražavanje zadovoljstva ponudom građe i informacijskim uslugama djelatnika postavljena u formi Likertove skale s pet stupnjeva te jednom pitanju otvorenoga tipa koje je sadržavalo prostor za osobnu sugestiju i komentar ispitanika. Korisnicima su na poleđini svakoga upitnika ukratko bili objašnjeni stručni nazivi poput “zbirke”, “usluge”, “AVME građa”, “zvučna građa”, “audiovizualna građa”, “multimedijalna građa”, “elektronička građa”, “online bibliografske baze podataka” i “online preslušavanje isječka zvučne građe”.

Istraživanje se uz anketu temelji na analizi podataka o nabavi i posudbi AVME građe iz izvještaja Knjižnica grada Zagreba za 2010., 2011. i 2012. godinu. Korišteni podaci odnose se na tri knjižnice u sastavu Knjižnica grada Zagreba. Uz dvije knjižnice uključene u istraživanje²² statističkoj analizi dodana je zagrebačka Gradska knjižnica i zbroj podataka nabave i posudbe za svih petnaest knjižnica mreže KGZ-a koje posjeduju navedenu građu.

2.4. Rezultati istraživanja i rasprava

2.4.1. Fond AVME građe i posudba

U mreži Knjižnica grada Zagreba nalazi se petnaest knjižnica koje svojim korisnicima daju na korištenje AVME građu. Za analizu nabave i posudbe koristili su se ovi podaci:

²² KGZ – Knjižnica Augusta Cesarca i KGZ – Knjižnica Tina Ujevića.

Fond zvučne građe za 2010. godinu iznosio je 42.805 jedinica (KAC 4.157, KTU 1.706, GKZ 21.658, ostale knjižnice 15.284), za 2011. godinu 45.027 (KAC 4.337, KTU 1.831, GKZ 23.237, ostale 15.622), a za 2012. godinu 49.394 jedinica građe (KAC 4.689, KTU 2.049, GKZ 25.057, ostale 17.599).

Fond audiovizualne građe u 2010. godini iznosio je 12.177 jedinica (KAC 95, KTU 363, GKZ 6.454, ostale 5.265), u 2011. godini 16.096 (KAC 95, KTU 603, GKZ 8.459, ostale 6.931) a u 2012. godini 20.130 jedinica građe (KAC 456, KTU 881, GKZ 10.032, ostale 8.761).

Fond multimedijalne građe u 2010. godini iznosi 8.268 jedinica (KAC 330, KTU 548, GKZ 5.027, ostale 2.363), u 2011. godini 8.465 (KAC 354, KTU 550, GKZ 5.141, ostale 2.420) a u 2012. godini 8.653 jedinica građe. (KAC 357, KTU 547, GKZ 5.248, ostale 2.501).

Ti podaci pokazuju stalan prirast fonda AVME građe u svim knjižnicama mreže. U Knjižnicama grada Zagreba najbrojniji je fond zvučne (glazbene) građe sa 49.394 jedinice. Iza njega je audiovizualna (video) građa s 20.130 jedinice građe.

Prema pravilima KGZ-a, svaki član uz knjižnu i notnu građu koja se posuđuje na tri tjedna smije posuditi i tri sveska AVME građe na rok od sedam dana. Knjižnica Bogdana Ogrizovića svojim članovima daje na korištenje Amazon Kindle i Apple iPad uređaje koji na sebi imaju besplatne sadržaje elektroničke građe koji ne podliježu autorskim pravima. Podaci su o posudbi AVME građe ovi:

Posudba zvučne građe u 2010. godini iznosi 84.874, u 2011. godini 94.688 a u 2012. godini 75.566 jedinica građe.

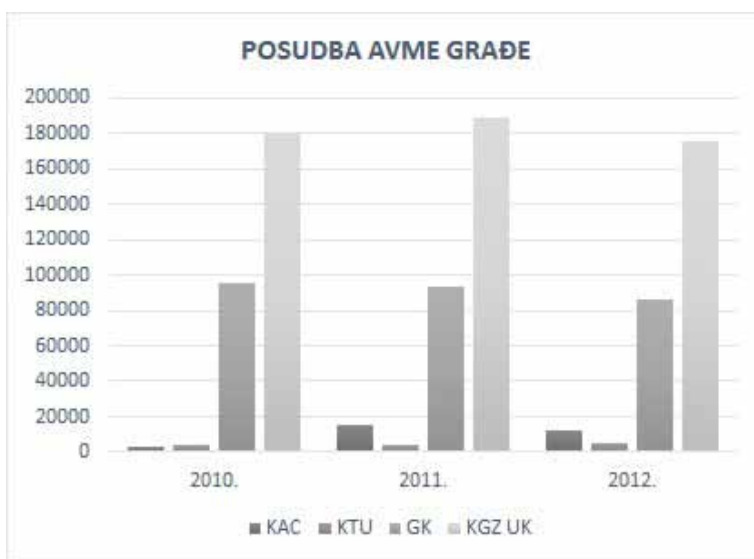
Posudba audiovizualne građe u 2010. godini iznosi 75.713 jedinica, u 2011. godini 85.874 jedinica, a u 2012. godini iznosi 96.417 jedinica građe.

Analiza posudbe AVME građe u Knjižnicama grada Zagreba odnosi se na zvučnu i audiovizualnu građu. Najveći dio elektroničke i multimedijalne građe nije uvršten u analizu posudbe jer se radi poštivanja licenci i autorskih prava u KGZ-u ne posuđuje. Ne posuđuje se multimedijalna i elektronička građa koja je namijenjena isključivo za uporabu na pedagoško-animacijskim aktivnostima u knjižnicama u skladu s pravilima licenciranja²³ koja dopuštaju instalaciju na samo jednu radnu stanicu (računalne igre, enciklopedije, edukativni softver i slično), a posuđuju se zvučna (glazbena) građa, audiovizualna (filmska) građa, multimedijalni tečajevi stranih jezika i slično. U 2012. godini,

²³ Horvat, Aleksandra; Daniela Živković. Između javnosti i privatnosti : knjižnice u vremenu e-knjige. Zagreb : Hrvatska sveučilišna naklada, 2012.

u KGZ-u su posuđene 8.653 jedinice multimedijalne građe. Knjižnica Augusta Cesarca ne posuđuje multimedijalnu građu iz svojega fonda. Knjižnica Tina Ujevića u svome fondu ima veći broj multimedijalnih tečajeva stranih jezika. Podaci su o njihovoj posudbi ovi: 2010. godine posuđeno je 686 jedinica, 2011. godine 1.787 jedinica, a 2012. godine 411 jedinica multimedijalne građe, što je za 1.376 jedinica manje nego u 2011. i 275 jedinica manje nego u 2010. godini.

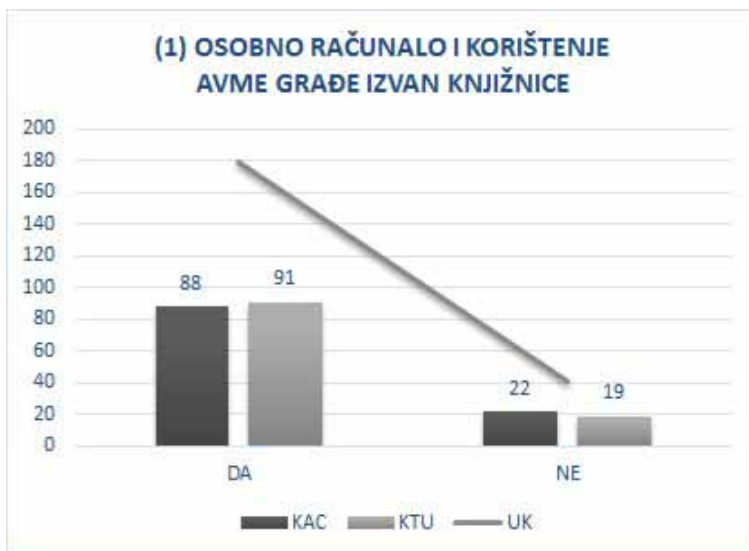
Iz podataka o posudbi zvučne građe vidljivo je da se ona u 2012. godini smanjila za 19.122 jedinice građe u odnosu na 2011. godinu, a 9.308 jedinica manje u odnosu na 2010. godinu. Sve knjižnice KGZ-a u 2012. godini imaju značajan pad posudbe zvučne i multimedijalne građe u odnosu na 2011. godinu. Za razliku od zvučne i multimedijalne građe, audiovizualna građa bilježi stalan porast posudbe kroz sve tri izvještajne godine u svim knjižnicama mreže KGZ-a.

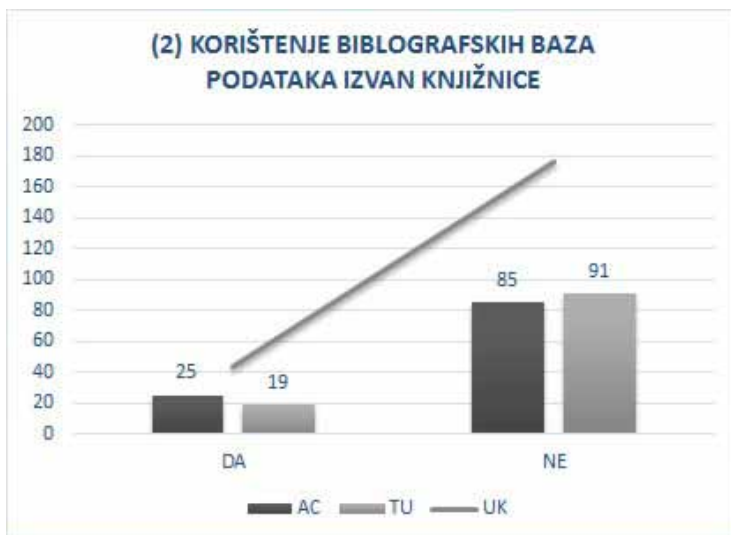
2.4.2. Anketa

U anketi je sudjelovalo 220 korisnika Knjižnice Augusta Cesarca i Knjižnice Tina Ujevića. Anketu je ispunilo 116 žena (52 posto) i 104 muškarca (47,27 posto). Od toga je 8 učenika osnovne škole (3,64 posto), 14 učenika srednje škole (6,36 posto), 39 studenata (17,73 posto), 95 zaposlenih (43,18 posto), 14 osoba slobodnih zanimanja (6,36 posto), 32 nezaposlene osobe

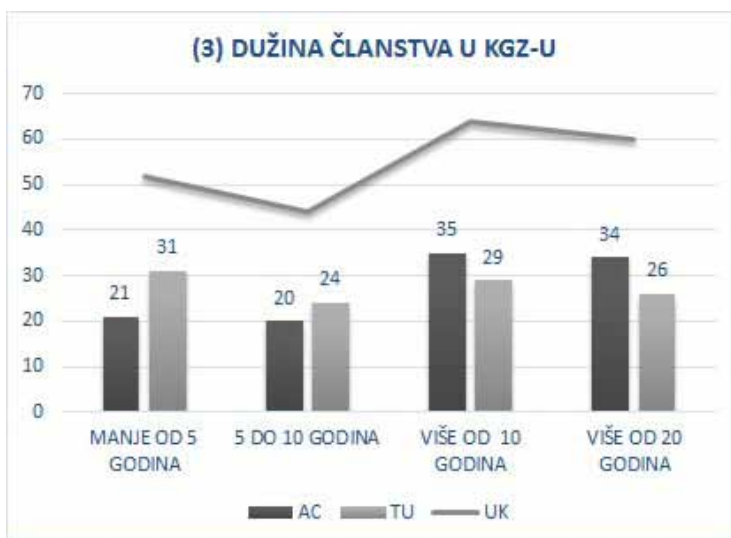
(14,55 posto) i 18 umirovljenika (8,18 posto). 9 ispitanika ima nisku stručnu spremu (4,09 posto), 60 ih ima završenu srednju školu (27,27 posto), 57 višu školu ili preddiplomski studij (25,91 posto) a 75 visoku stručnu spremu ili diplomski studij (34,09 posto). Akademsku titulu magistra znanosti ima 14 (6,36 posto), a titulu doktora znanosti 5 ispitanika (2,27 posto). Prema podacima, najbrojniji su ispitanici zaposlene žene s fakultetskom diplomom.

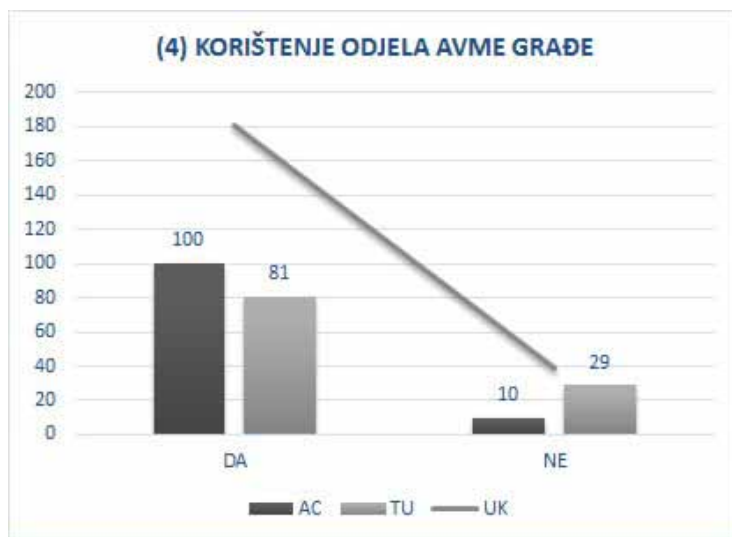
Prvo pitanje u anketi formulirano je neizravno. Iz razumljivih razloga nismo mogli postaviti izravno pitanje o korištenju Peer-to-peer mrežnih usluga razmjene AVME sadržaja. Navedeni se sadržaji mogu jednostavno dobiti i na druge načine bez pristupa internetu tako da je za istraživanje važnije koristiti se članovi osobnim računalom za uporabu AVME građe ili još uvijek koriste linijske CD/DVD/Blue-Ray reproduktore. Osobnim se računalom povezanim na internet za slušanje glazbe, gledanje videa i korištenje multimedije koristi 179 ispitanika (81,36 posto) a 41 ispitanik (18,64 posto) ne koristi računalom za navedene radnje.

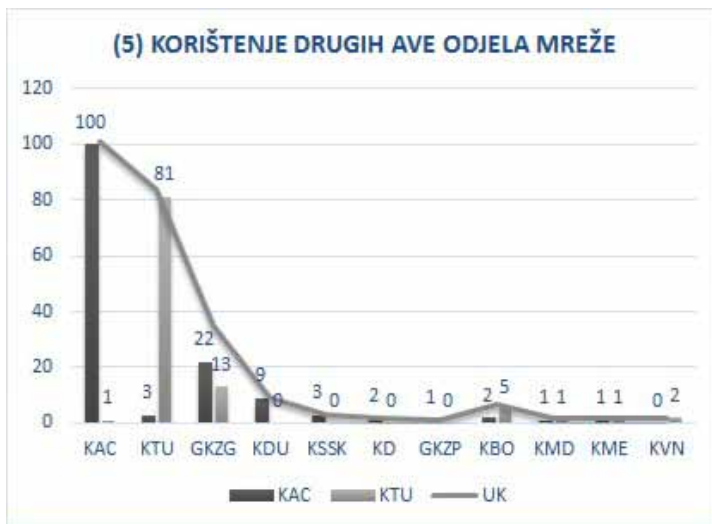
Drugo je anketno pitanje o tome koriste li članovi osobno računalo za pristup bibliografskim bazama podataka izvan prostora knjižnice. Pozitivan odgovor dala su 44 ispitanika (20 posto). 176 ispitanika (80 posto) ne koristi pristup bibliografskim bazama podataka izvan knjižnice.

Na treće pitanje o tome koliko su dugo članovi mreže Knjižnica grada Zagreba, ispitanici su dali ove odgovore: Članstvo manje od 5 godina imaju 52 ispitanika (23,64 posto), od 5 do 10 godina ima 44 ispitanika (20 posto), više od 10 godina 64 ispitanika (29,09 posto), a više od 20 godina 60 ispitanika (27,27 posto). Među ispitanicima najbrojniji su dugogodišnji članovi, od čega više od 50 posto produljuje članstvo više od 10 godina.

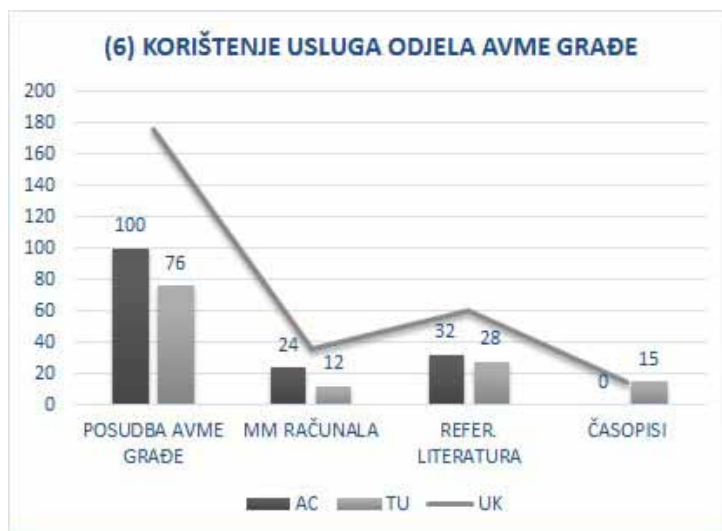

Na četvrto pitanje koriste li usluge odjela AVME građe, 181 ispitanik (82,27 posto) je odgovorio da koristi, a 39 ispitanika (17,73 posto) da ne koristi. Na razini pojedine knjižnice, 100 ispitanika Knjižnice Augusta Cesarca (90,91 posto) i 81 ispitanik Knjižnice Tina Ujevića (73,64 posto) koristi te usluge. 10 korisnika Knjižnice Augusta Cesarca (9,09 posto) i 29 korisnika Knjižnice Tina Ujevića (26,36 posto) ne koristi ih. Iz odgovora ispitanika saznajemo da je razlog tomu određena dislociranost samoga Odjela AVME građe u odnosu na ulaz i posudbeni pult. Ovaj se odjel nalazi u uglu prvoga kata Knjižnice. Poučeni rezultatima istraživanja, odlučili smo bolje označiti lokaciju Odjela i upoznati korisnike s njegovim radom.

Članovi Knjižnica grada Zagreba jedinstvenom iskaznicom mogu posuđivati građu u svim knjižnicama mreže. Od 42 lokacije, 15 ih posjeduje odjele i zbirke AVME građe. Na peto pitanje o tome koriste li druge odjele AVME građe u mreži KGZ-a osim onih u kojoj su anketirani (mogući su bili višestruki odgovori), ispitanici su dali ove odgovore: U Knjižnici Augusta Cesarca 3 ispitanika odgovorila su da posjećuju Odjel u Knjižnici Tina Ujevića, 22 ispitanika posjećuju Odjel zagrebačke Gradske knjižnice, 9 korisnika posjećuje Odjel Knjižnice Dubrava, 3 korisnika posuđuju građu u Odjelu Knjižnice Silvija Strahimira Kranjčevića, 2 člana koriste usluge Odjela Knjižnice Dugave, 1 korisnik posuđuje u Odjelu Gradske knjižnice Ante Kovačića Zatrešić, 2 korisnika posuđuju u Odjelu Knjižnice Bogdana Ogrizovića, 1 u Knjižnici Marina Držića i 1 u Knjižnici Medveščak. Kod ispitanika Knjižnice Tina Ujevića, 1 koristi usluge Odjela Knjižnice Augusta Cesarca, 13 usluge zagrebačke Gradske knjižnice, 1 usluge Knjižnice Marina Držića, 1 usluge Knjižnice Medveščak i 2 usluge Knjižnice Vladimira Nazora. Ni jedan ispitanik iz Knjižnice Tina Ujevića ne posuđuje u Odjelima Knjižnice Dubrava, Knjižnice Silvija Strahimira Kranjčevića, Knjižnice Dugave, Gradske knjižnice Ante Kovačića u Zatrešiću, Knjižnice Bogdana Ogrizovića. Iz tih rezultata razvidno je da relativno mali broj korisnika koristi usluge drugih odjela AVME građe knjižnica u mreži KGZ-a, s iznimkom Odjela Gradske knjižnice u Zagrebu, čija tradicija posudbe navedene građe traje neprekidno već pedeset

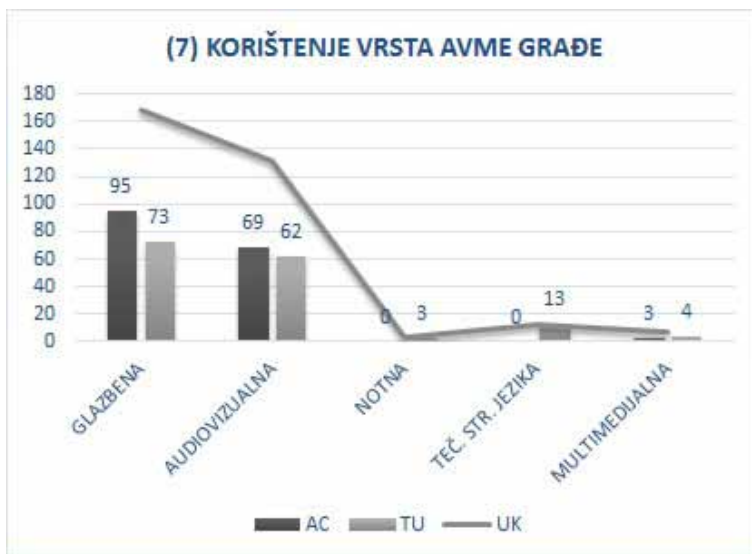
godina. Mali broj korištenja dislociranih odjela mreže KGZ-a daje naznaku pozitivnoga odgovora na pitanje je li potrebno otvarati nove odjele AVME odjele u mreži. Članovi vrlo brzo steknu naviku da im u blizini stanovanja postoji odjel sa zbirkama te građe, očekuju da u njemu pronadu traženi naslov i teško se odlučuju na odlazak do druge knjižnice ako toga naslova nema u obližnjoj knjižnici.

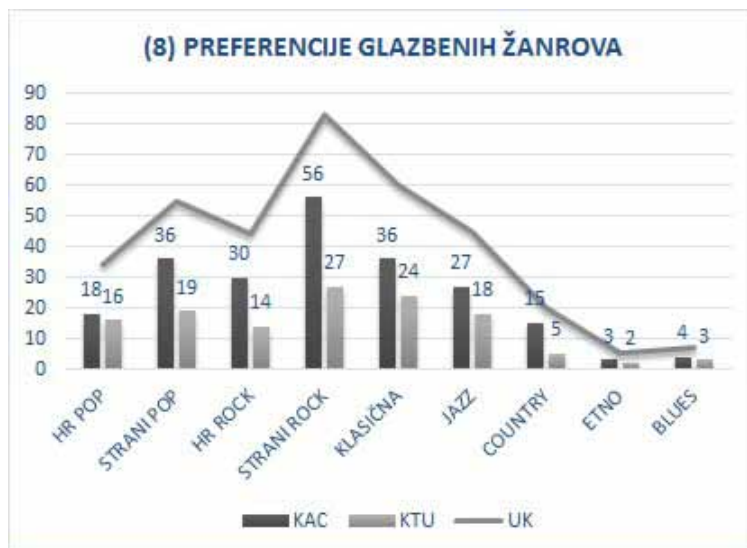
Kako bismo saznali koje su usluge odjela AVME građe najkorištenije, postavili smo pitanje o najkorištenijim uslugama. Ponudena su četiri odgovora, a ispitanici su mogli zaokružiti više njih odjednom. Posudbu građe koristi 176 članova (97,24 posto) (100 članova KAC²⁴ i 76 članova KTU).²⁵ Multimedijalna računala s pristupom EBSCO bibliografskim bazama podataka koristi 36 članova (19,89 posto) (24 člana KAC i 12 članova KTU). Referentnu literaturu vezanu uz područje glazbene i filmske umjetnosti koristi 60 članova (33,15 posto) (32 člana KAC i 28 članova KTU). Periodiku vezanu uz AVME područja koristi 15 članova Knjižnice Tina Ujevića jer ju Knjižnica Augusta Cesarca ne nabavlja. Iz tih se rezultata vidi da je najkorištenija usluga posudba građe nakon koje slijedi referentna literatura i korištenje multimedijalnih računala.

²⁴ KGZ – Knjižnica Augusta Cesarca.

²⁵ KGZ – Knjižnica Tina Ujevića.

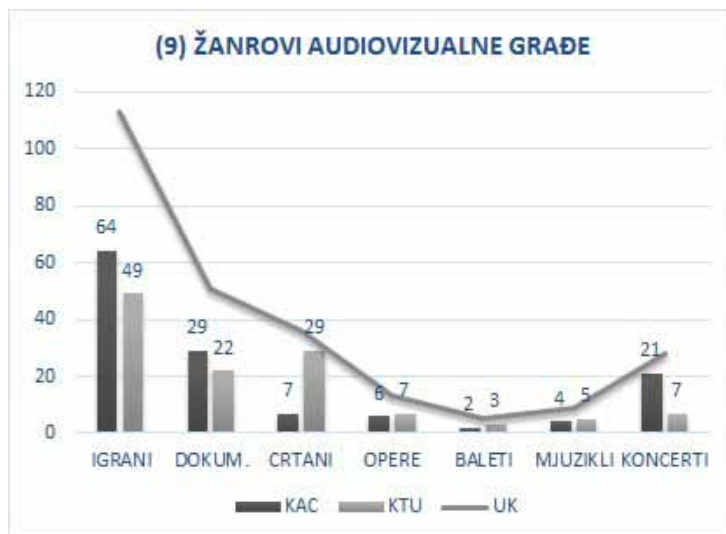

Korisnici su na sedmo pitanje o vrsti građe koju najčešće posuđuju (možeće je bilo zaokružiti više odgovora) zaokružili ove odgovore: Zvučnu (auditivnu) građu posuđuje 168 ispitanika (92,82 posto) (95 članova KAC i 73 člana KTU). Audiovizualnu građu posuđuje 131 ispitanik (72,38 posto) (69 članova KAC i 62 člana KTU). Notnu građu posuđuju 3 člana Knjižnice Tina Ujevića (1,66 posto). U Knjižnici Augusta Cesarca ni jedan se član nije izjasnio da posuđuje malobrojnu notnu građu. Slično je stanje i s tečajevima stranih jezika koji spadaju u multimedijalnu građu, ali su u Knjižnici Tina Ujevića izdvojeni u zasebnu zbirku. Knjižnica Augusta Cesarca ne posjeduje zbirku tečajeva stranih jezika. 13 ispitanika (7,18 posto) u KTU izjasnilo se da posuđuje tu građu. 7 korisnika izjasnilo se da posuđuje multimedijalnu građu 3,87 posto) (3 korisnika u KAC, a 4 korisnika u KTU). Odgovori na ova pitanja upućuju na to da većina korisnika koristi zvučnu građu. Velik postotak članova posuđuje i audiovizualnu građu, i to u nešto većem omjeru (76,54 posto) u Knjižnici Tina Ujevića u odnosu na Knjižnicu Augusta Cesarca (69 posto).

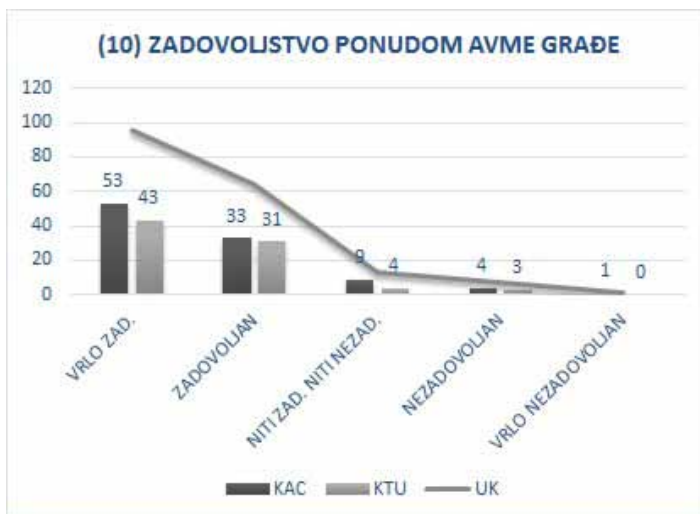

Odgovori na osmo pitanje o tome koju vrstu i žanr zvučne²⁶ građe najradije posuđuju, ovako su raspoređeni: Hrvatsku popularnu glazbu posuđuju 34 ispitanika (18,78 posto) (18 korisnika u KAC i 16 korisnika u KTU), stranu popularnu glazbu posuđuje 55 ispitanika (30,39 posto) (36 korisnika KAC i 19 korisnika KTU), hrvatsku rock glazbu posuđuje 44 korisnika (24,31 posto) (30 korisnika KAC i 14 korisnika KTU), stranu rock glazbu posuđuju 83 korisnika (45,86 posto) (56 korisnika KAC i 27 korisnika KTU), klasičnu glazbu posuđuje 60 korisnika (33,15 posto) (36 korisnika KAC i 24 korisnika KTU), jazz glazbu posuđuje 45 korisnika (24,86 posto) (27 korisnika KAC i 18 korisnika KTU), country glazbu posuđuje 20 korisnika (11,05 posto) (15 korisnika KAC i 5 korisnika KTU), etno glazbu posuđuje 5 korisnika (2,76 posto) (3 korisnika KAC i 2 korisnika KTU) a blues posuđuje 7 korisnika (3,87 posto) (4 korisnika KAC i 3 korisnika KTU). Uz to pitanje bilo je moguće odabrati više odgovora. Najviše korisnika posuđuje albume strane rock glazbe, a nakon toga slijede albumi popularne, klasične i jazz glazbe. Ostali su žanrovi manje zastupljeni.

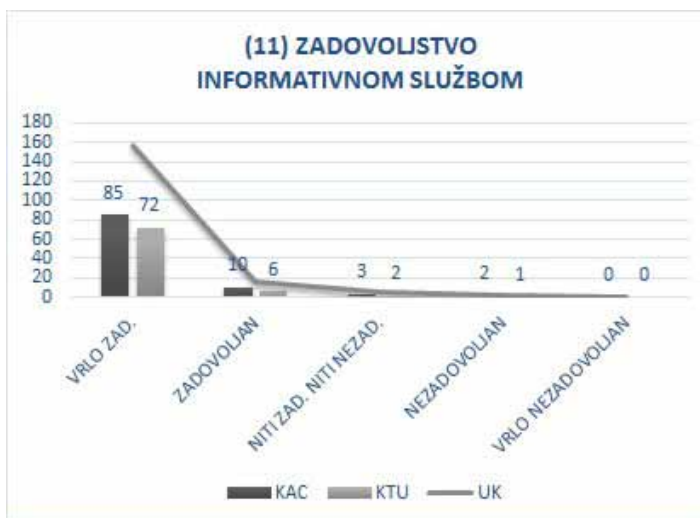
²⁶ Auditivna (glazbena) građa.

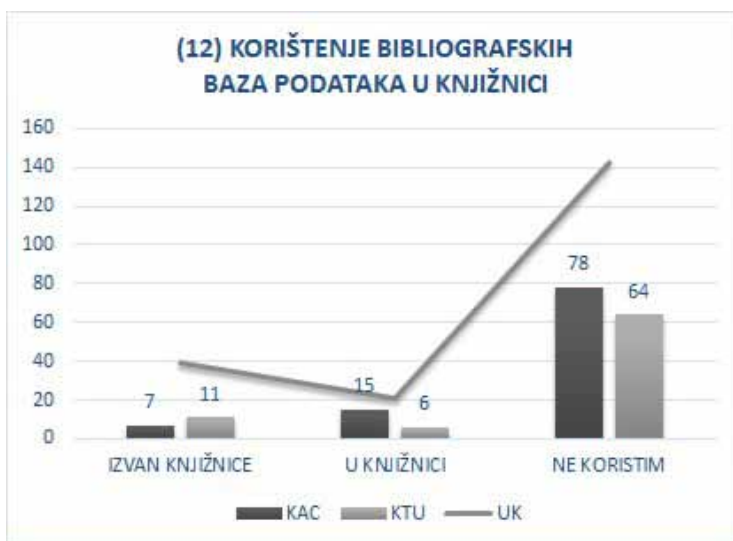
Na deveto pitanje o tome koje žanrove audiovizualne (filmske) građe korisnici najviše posuđuju, dobili smo ove odgovore: Igrane filmove posuđuje 113 ispitanika (62,43 posto) (64 ispitanika KAC i 49 ispitanika KTU), dokumentarne filmove posuđuje 51 ispitanik (28,18 posto) (29 ispitanika KAC i 22 ispitanika KTU), crtane filmove posuđuje 36 ispitanika (19,89 posto) (7 ispitanika KAC i 29 ispitanika KTU), snimke opera posuđuje 13 ispitanika (7,18 posto) (6 ispitanika KAC i 7 ispitanika KTU), snimke baleta posuđuje 5 ispitanika (2,76 posto) (2 ispitanika KAC i 3 ispitanika KTU), mjuzikle posuđuje 9 ispitanika (4,97 posto) (4 ispitanika KAC i 5 ispitanika KTU), a snimke koncerata posuđuje 28 ispitanika (15,47 posto) (21 ispitanik KAC i 7 ispitanika KTU). Odgovori na to pitanje ukazuju na to da se najviše posuđuju igrani filmovi. Nakon njih slijede dokumentarni filmovi.

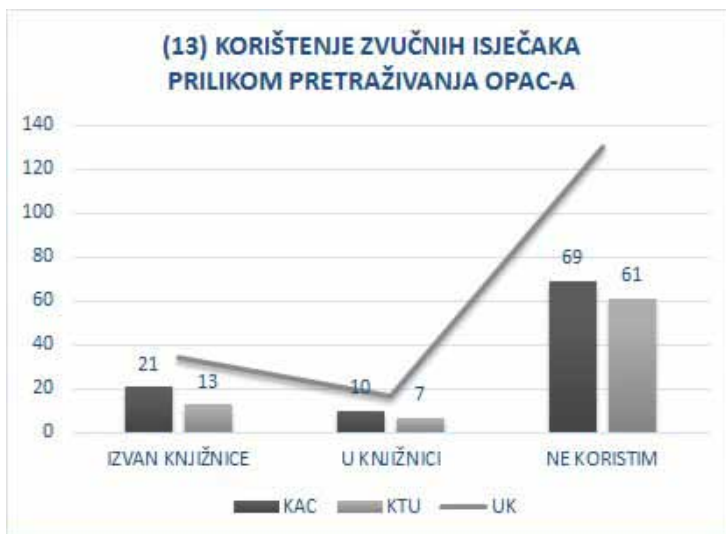
Na deseto pitanje o zadovoljstvu ponudom građe 96 ispitanika (53,04 posto) odgovorilo je da su vrlo zadovoljni. 64 su ispitanika (35,36 posto) zadovoljni, 13 ispitanika (7,18 posto) nije ni zadovoljno ni nezadovoljno. 7 je ispitanika (3,87 posto) nezadovoljno ponudom, a jedan je ispitanik (0,55 posto) vrlo nezadovoljan ponudom građe. Većina korisnika zadovoljna je ponudom građe. Više od deset posto ispitanika daje ponudi ispodprosječnu ocjenu. Taj podatak ukazuje na potrebu daljnjeg poboljšanja ponude.

160 ispitanika (86,74 posto) vrlo je zadovoljno uslužnošću i informacijskim uslugama djelatnika obaju odjela. 16 je ispitanika (8,84 posto) zadovoljno, 5 ispitanika (2,76 posto) niti su zadovoljni niti nezadovoljni odgovorima djelatnika, a 3 ispitanika (1,66 posto) nisu zadovoljna uslugama djelatnika koji rade na tim odjelima. Ni jedan ispitanik nije vrlo nezadovoljan. Odgovori ukazuju na činjenicu da je većina korisnika zadovoljna uslugama informativne službe.

Dvanaesto pitanje odnosi se na uslugu besplatnoga pristupa EBSCO bibliografskim bazama podataka. Nju izvan knjižnice koristi 39 ispitanika (21,55 posto) a u knjižnici 21 ispitanik (21 posto). Ne koriste ju 142 ispitanika (78,45 posto). Na pitanje o razlozima nekoristenja usluge, dio je ispitanika odgovorio da ne zna da se u prostoru knjižnica mogu koristiti navedeni informacijski izvori. Veći broj ispitanika odgovorio je da ne zna o čemu se radi te da im ta usluga nije potrebna. S obzirom na činjenicu da bi se akademski građani trebali koristiti značajnim izvorima informacija te da 68,64 posto ispitanika ima fakultetsku diplomu, a 8,64 posto ih ima i znanstveno zvanje, rezultati ukazuju na potrebu boljšega oglašavanja i informiranja korisnika o toj usluzi knjižnica.

Na trinaesto pitanje o korištenju usluge preslušavanja zvučnih isječaka pri pretraživanju online kataloga KGZ-a, podaci su iz odgovora ovi: 28,18 posto ispitanika koristi navedenu uslugu. 34 korisnika služi se njome izvan prostora knjižnica, a 17 korisnika u prostorima knjižnica (WEBPAC). 130 ispitanika (71,82 posto) uopće ne koristi navedenu uslugu. Na upit zašto ne koriste uslugu, većina ispitanika odgovorila je da nije upoznata s njom. Odgovori također ukazuju na potrebu boljšega oglašavanja i informiranja o usluzi.

Četnaesto anketno pitanje odnosilo se na davanje sugestija i kritika ispitanika vezanih uz zbirke i usluge AVME odjela. Pitanje je bilo otvorenoga tipa. Većina odgovora odnosi se na prijedloge nabave određenih vrsta i žanrova građe, nabavu više primjeraka istoga naslova, poboljšanja vidljivosti odjela, promociju nove građe, poučavanje korisnika i slično.

3. Zaključak

Narodne su knjižnice važna karika u očuvanju kulturne baštine, cjeloživotnoga obrazovanja i oplemenjivanja slobodnoga vremena korisnika. Krovna knjižničarska ustanova IFLA u većini svojih smjernica označava nabavu i osiguravanje pristupa AVME građi kao obvezu svih vrsta knjižnica radi smanjivanja informacijskoga jaza. Odjeli AVME građe narodnih knjižnica nalaze se u posebno osjetljivoj ulozi. Jedna su od najvažnijih korisničkih skupina

djeca²⁷ i mladi.²⁸ U mnogim narodnim knjižnicama oni predstavljaju većinu korisnika, a njihovo je slobodno vrijeme, vrijeme medija.²⁹ Specijalna AVME građa mora se osigurati i za one korisnike koji se iz bilo kojega razloga ne mogu služiti redovitim uslugama i građom. Tu spadaju pripadnici jezičnih manjina, slijepi i slabovidne osobe, osobe s tjelesnim oštećenjima, bolesnici u bolnicama ili zatvorenici. Sve korisničke skupine moraju naći građu za svoje potrebe.

Rezultati anketnoga istraživanja pokazali su da 82,27 posto ispitanika (KAC 90,91 posto; KTU 73,46 posto) koristi građu i usluge odjela AVME građe. Možemo oprezno zaključiti da se usprkos općoj dostupnosti AVME sadržaja usluge i zbirke odjela AVME građe u narodnim knjižnicama i dalje koriste. S obzirom na stalan porast fonda AVME građe u svih petnaest odjela mreže Knjižnica grada Zagreba, zamjetan je i stalan porast posudbe audiovizualne i multimedijalne građe. Posudba audiovizualne građe raste u odnosu na 2011. godinu za 10,93 posto, a posudba multimedijalne građe za 9,46 posto. Pomalo zabrinjava podatak da je posudba zvučne građe u 2012. godini podbacila za 20,19 posto u odnosu na 2011. godinu. No te rezultate treba uzeti s rezervom. Upitno je hoće li se negativan trend posudbe glazbene građe nastaviti uzimajući u obzir podatke iz sedmog pitanja ankete, gdje 92,82 posto ispitanika obje knjižnice odgovara kako najviše posuđuju upravo zvučnu građu. Ponudom građe zadovoljno je 88,40 posto ispitanika a 95,58 posto ih je zadovoljno informacijskim uslugama djelatnika. Sugestije i kritike korisnika iz posljednjega pitanja daju smjernice za proširivanje zbirki žanrovima zvučne građe kao što su alternativna, new age i suvremena rock glazba. U slučaju audiovizualne građe korisnici traže više dokumentarnih filmova i filmskih klasika. Iz sugestija zaključujemo da je potrebno uložiti više napora u promociju postojećih odjela, zbirki i usluga, poučavanje korisnika, označavanje prostora, izradu preporučnih i popisa prinova te nabavu više primjeraka istih naslova. Iz podataka o korištenju drugih odjela AVME građe u mreži KGZ-a primjećuje se da izrazito mali broj članova (prosječno 1,93 posto) koristi druge odjele Mreže. Iznimka je zagrebačka Gradska knjižnica, koju posjećuje 19,34 posto ispitanika. Može se zaključiti da otvaranje novih zbirki i odjela ima smisla

²⁷ Smjernice za knjižnične usluge za bebe i djecu rane dobi, Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2008.

²⁸ Smjernice za knjižnične usluge za mladež. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009.

²⁹ Nove usluge za korisnike narodnih knjižnica : njemačka iskustva, Zagreb : Knjižnice grada Zagreba : Goethe Institut, 2004. Str. 16-17.

pogotovo u područjima koja su udaljenija od knjižnica s postojećim odjelima.

Zbirke narodnih knjižnica trebaju obuhvaćati sve vrste nositelja informacijskih sadržaja. Mnogi formati i mediji zastarijevaju i česte su promjene. Građa obuhvaćena tim zbirkama i tehnologija koja ju prati svakodnevno se unapređuje. Ona treba odražavati tekuća kretanja i društveni razvitak te biti pamćenjem ljudskih stremljenja i mašte. Zbog svega navedenog, nabavna politika AVME građe u narodnim knjižnicama mora biti specifična, predviđajuća i vrlo oprezna. Visoka kvaliteta i primjerenost građe mjesnim potrebama i uvjetima od temeljne su važnosti. Odjeli AVME građe uz vođenje zbirke za svoje korisnike organiziraju brojne kulturne i animacijske aktivnosti kao što su koncerti, javne slušaonice, video projekcije, promocije, susreti s umjetnicima, poučne radionice, tečajevi iz područja računalstva, rad s osobama treće životne dobi i mnogi drugi vidovi korisničkih usluga.

Ponuda AVME građe, organizacija raznovrsnih obrazovnih, kulturnih i animacijskih aktivnosti za sve korisničke skupine lokalne zajednice i trend otvaranja novih odjela AVME građe u narodnim knjižnicama treba se nastaviti.

LITERATURA

Coupland, Douglas. Marshall McLuhan : nemate vi pojma o mojemu djelu! Naklada Ljevak, 2012.

Donohue, Nanette; Nurturing Your Media. // Library Journal, v133 n19 p32-35 Nov 2008. 4. Dostupno na: <http://web.ebscohost.com>

Gorman, Michael. Postojana knjižnica : tehnologija, tradicija i potraga za ravnotežom. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2006.

Horvat, Aleksandra; Daniela Živković. Između javnosti i privatnosti : knjižnice u vremenu e-knjige. Zagreb : Hrvatska sveučilišna naklada, 2012.

IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin ; [s engleskog prevela Irena Kranjec]. 2. hrvatsko izd. [prema 2. izmijenjenom izd. izvornika]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011.

Juričić, Vedrana. Glazbene knjižnice u Zagrebu : magistarski rad. Zagreb : Sveučilište u Zagrebu : Centar za studij bibliotekarstva, dokumentacije i informacijskih znanosti, 1986.

Juričić, Vedrana. Vodič kroz glazbene knjižnice i zbirke Zagreba. Zagreb : Hrvatsko muzikološko društvo : Hrvatsko bibliotekarsko društvo : Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Odsjek za povijest hrvatske glazbe, 1997.

Juričić, Vedrana; Sanja Vukasović-Rogač. Glazbene zbirke u narodnim knjižnicama. Rijeka : Naklada Benja, 1998.

Kaye, Alan. Digital dawn : Libraries see formats fading and feel the heat of a new AV age. // Library Journal, 2005 May 15; 130 (9): 62-5. Dostupno na: <http://web.ebscohost.com>

Knjižnice za slijepe u informacijsko doba : smjernice za razvoj službi i usluga / uredile Rosemary Kavanagh i Beatrice Christensen Sköld ; [s engleskog preveo Kristijan Ciganović]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2006.

Narodna knjižnica : IFLA-ine i UNESCO-ove smjernice za razvoj službi i usluga. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2003.

Nekonvencionalna građa u bibliotekama, Zagreb : Kulturno prosvjetni sabor Hrvatske, 1991.

Nove usluge za korisnike narodnih knjižnica : njemačka iskustva. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba : Goethe-Institut, 2004.

Sečić, Dora. Informacijska služba u knjižnici. Lokve : Benja, 2006.

Smjernice za audiovizualnu i multimedijску građu u knjižnicama i drugim ustanovama / Bruce Royan, Monika Cremer i drugi za IFLA-inu Sekciju za audiovizualnu i multimedijскую građu ; [s engleskog prevela Irena Kranjec]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2005.

Smjernice za knjižnične usluge za bebe i djecu rane dobi / [s engleskoga prevela Irena Kranjec]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2008.

Smjernice za knjižnične usluge za bolničke pacijente, starije osobe i osobe s posebnim potrebama u ustanovama za trajnu skrb i smještaj / sastavila radna skupina pod predsjedanjem Nancy Mary Panella, pod pokroviteljstvom Sekcije za knjižnične usluge za osobe s posebnim potrebama ; [s engleskog preveo Kristijan Ciganović ; stručna redakcija prijevoda Tanja Sušec]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009.

Smjernice za knjižnične usluge za mladež : prerađeno izdanje Smjernica koje je 1996. objavio Stalni odbor Sekcije knjižnica za djecu i mladež / priređivači Pat Muller i Ivan Chew ; [s engleskog prevela Ana Jurinović]. Web 2.0 i knjižnične usluge za mladež : uvod za knjižničare / priredio Ivan Chew ; [s engleskog preveo Krešimir Zauder]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009.

Stipčević, Aleksandar. Povijest Knjige. Zagreb : Nakladni zavod Matice hrvatske, 1985.

Tadić, Katica. Rad u knjižnici. Opatija : Naklada Benja, 1994.

Willer, Mirna; Miroslav Milinović. Prema trećoj generaciji knjižnično-informacijskih sustava : hibridna knjižnica za hibridne usluge. // 8. seminar Arhivi, knjižnice, muzeji : mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture : zbornik radova / uredila Tinka Katić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2005.